bulhistphaa.enu.kz

ISSN (Print) 2616-7255
ISSN (Online)2663-2489

EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Л.Н.Гумилев атындағы
Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN
of L.N.Gumilyov Eurasian National University

№4 (125)/2018

ВЕСТНИК
Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева

ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР. ФИЛОСОФИЯ. ДІНТАНУ сериясы

HISTORICAL SCIENCES. PHILOSOPHY. RELIGION Series

Серия ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ. ФИЛОСОФИЯ. РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ

ISSN (Print) 2616-7255
ISSN (Online)2663-2489

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева	**BULLETIN** of the L.N. Gumilyov Eurasian National University

ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР. ФИЛОСОФИЯ. ДІНТАНУ сериясы

HISTORICAL SCIENCES. PHILOSOPHY. RELIGION Series

Серия ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ. ФИЛОСОФИЯ. РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ

4 (125)/2018

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Астана, 2018
Astana, 2018

Бас редакторы
тар.ғ.д., проф., академик, Қазақстан Республикасы Ұлттық ғылым академиясының вице-президенті
Сыдықов Е.Б. (Қазақстан)

Бас редактордың орынбасары (философия)	**Есім Ғ.,** философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бас редактордың орынбасары (тарих)	**Мусабалина Г.Т**., тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Бас редактордың орынбасары (тарих)	**Сарсембина К.К.,** тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Бас редактордың орынбасары (дінтану)	**Тышхан К**., философ.ғ.к., доцент (Қазақстан)

Редакция алқасы

Әбділдин Ж.М.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Алпысбес М.А.	тар.ғ.д., проф.(Қазақстан)
Артықбаев Ж.О.	тар.ғ.д., проф.(Қазақстан)
Әбділәшімұлы Д.	PhD, проф. (Қытай Халық Республикасы)
Әбдуақап Қара	тар.ғ.д., проф. (Түркия)
Бозжигитова М.М.	философ.ғ.к. (Қазақстан)
Бороффка Николаус	PhD (Германия)
Буканова Р.Г.	тар.ғ.д., проф.(Ресей)
Бурбаев Т.К.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Васильев Д.В.	тар.ғ.д., доцент (Ресей)
Джампеисова Ж.М.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Дүкенбаева З.О.	тар.ғ.д., проф.(Қазақстан)
Ерменбаева Г.К.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Жакиянов Т.Ж.	с.ғ.к. (Қазақстан)
Жеребцов И.Л.	тар.ғ.д. (Ресей)
Ибадуллаева З.О.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Иманжүсіп Р.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Исмагамбетова З.Н.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Каженова Г.Т.	тар.ғ.к. (Қазақстан)
Камарова Р.И.	философ.ғ.к. (Қазақстан)
Ковальская С.И.	тар.ғ.д. (Қазақстан)
Кумеков Б.Е.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Құрманалиева А.Д.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Любичанковский С.В.	тар.ғ.д., проф. (Ресей)
Медеуова К.А.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Муминов А.К.	тар.ғ.д., проф.(Түркия)
Мусагалиева А.С.	тар.ғ.д., проф.(Қазақстан)
Мустафина Р.М.	тар.ғ.д., проф.(Қазақстан)
Нұрышева Г.Ж.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Педрацки М.	PhD д-ры, доцент (Польша)
Пианчолла Николо	PhD д-ры (Гонконг)
Рахимбекова А.Ж.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Рысқалиев Т.Х.	философ.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Садықов Т.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Самашев З.С.	тар.ғ.д. (Қазақстан)
Сапарғалиева С.Ж.	философ.ғ.д., доцент (Қазақстан)
Саркулова М.С.	философ.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Сейтказина К.О.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Таиров А.Д.	тар.ғ.д. (Ресей)
Таймағамбетов Ж.Қ.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Ташағыл А.	проф. (Түркия)
Умиткалиев У.У.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Хабдулина М.К.	тар.ғ.к., доцент (Қазақстан)
Чарлз Уиллер	философ.ғ.д., проф. (АҚШ)
Шаповал Ю.В.	философ.ғ.д., доцент (Қазақстан)
Шаяхметов Н.У.	тар.ғ.д., проф. (Қазақстан)
Шемшек Ахмед	философ.ғ.д., проф. (Түркия)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қ.Сәтпаев к-сі, 2, 408 б.
Тел.: (7172) 709-500 (ішкі 31-432)
E-mail: vest_hist@enu.kz
Жауапты хатшы, компьютерде беттеген*:* Д.С. Байтлесова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. **ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР. ФИЛОСОФИЯ. ДІНТАНУ сериясы**
Меншіктенуші: **ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК**
Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігімен тіркелген.
27.03.18 ж. № 16994-Ж -тіркеу куәлігі
Мерзімділігі: жылына 4 рет.
Тиражы: 25 дана
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Астана қ., Қажымұқан к-сі ,13/1, тел.: (7172)709-500 (ішкі

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief
Doctor of Historical Sc., Professor, Academician, Vice-President of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan
Sydykov Ye.B. (Kazakhstan)

Deputy Editor-in-Chief	**Yessim G.,** Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Deputy Editor-in-Chief	**Mussabalina G.T.**, Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Deputy Editor-in-Chief	**Sarsembina K.K.**, Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Deputy Editor-in-Chief	**Tyshkhan K.,** Can. of Philosophy (Kazakhstan)

Editorial board

Abdildin Zh.M.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Alpysbes M.A.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Artykbayev Zh.O.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Abdilashimuly D.	PhD, Prof. (China)
Abduakap Kara	Doctor of Historical Sc., Prof. (Turkey)
Bozzhigitova M.M.	Doctor of Philosophy (Kazakhstan)
Boroffka Nikolaus	PhD (Germany)
Bukanova R.G.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Russia)
Burbayev T.K.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Charles Wheeler	Doctor of Philosophy, Prof. (USA)
Dzhampeisova Zh.M.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Dukenbayeva Z.O.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Ermenbayeva G.K.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Ibadullayeva Z.O.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Imanzhusip R.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Ismagambetova Z.N.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Kazhenova G.T.	Can. of Historical Sc. (Kazakhstan)
Kamarova R.I.	Can. of Philosophy (Kazakhstan)
Khabdulina M.K.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Kovalskaya S.I.	Doctor of Historical Sc. (Kazakhstan)
Kumekov B.E.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Kurmanaliyeva A.D.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Lyubichankovskiy S.V.	Doctor of Historical Sc., Prof.(Russia)
Medeuov K.A.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Muminov A.K.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Turkey)
Musagaliyeva A.S.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Mustafina R.M.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Nurysheva G.Zh.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Pedracka M.	PhD, Assoc.Prof.(Poland)
Piancolla Nicolo	PhD (Hong Kong)
Rakhimbekova A.Zh.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Ryskaliyev T.Kh.	Doctor of Philosophy, Prof. (Kazakhstan)
Sadykov T.	Doctor of Historical Sc. , Prof. (Kazakhstan)
Samashev Z.S.	Doctor of Historical Sc. (Kazakhstan)
Sapargaliyeva S.Zh.	Can. of Philosophy, Assoc. Prof. (Kazakhstan)
Sarkulova M.S.	Can. of Philosophy, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Seytkazina K.O.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Shapoval Yu.V.	Doctor of Philosophy, Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Shayakhmetov N.U.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Shemshek Akhmed	Doctor of Philosophy, Prof. (Turkey)
Taitrov A.D.	Doctor of Historical Sc. (Russia)
Taymagambetov Zh.K.	Doctor of Historical Sc., Prof. (Kazakhstan)
Tashagyl A.	Prof. (Turkey)
Umitkaliyev U.U.	Can. of Historical Sc., Assoc.Prof. (Kazakhstan)
Vasilyev D.V.	Doctor of Historical Sc., Assoc.Prof. (Russia)
Zhakiyanov T.Zh.	Can. of Sociological Sc. (Kazakhstan)
Zherebtsov I.L.	Doctor of Historical Sc. (Russia)

*Editorial address:*2, Satpayev str., of.408, Astana, Kazakhstan, 010008
Tel.: (7172) 709-500 (ext. 31432)
E-mail: vest_hist@enu.kz

Responsible secretary, computer layout:
D.S. Baytlessova

Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Historical Sciences. Philosophy. Religion Series
Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan
Registered by the Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration number 16994-Ж from 27.03.18
Periodicity: 4 times a year
Circulation: 25 copies
Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Astana, Kazakhstan 010008; tel.: (7172) 709-500 (ext.31-432)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор
д.и.н., проф., академик, вице-президент Национальной академии наук Республики Казахстан
Сыдыков Е.Б. (Казахстан)

Зам. главного редактора (философия)	Есім Ғарифолла, д.философ.н., проф. (Казахстан)
Зам. главного редактора (история)	Мусабалина Г.Т., д.и.н., проф. (Казахстан)
Зам. главного редактора (история)	Сарсембина К.К., к.и.н., доцент (Казахстан)
Зам. главного редактора (религиоведение)	Тышхан К., к.философ.н., доцент (Казахстан)

Редакционная коллегия

Абдильдин Ж.М.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Абдилашимулы Д.	PhD, проф. (Китайская Народная Республика)
Абдуакап Кара	д.и.н., проф. (Турция)
Алпысбес М.А.	д.и.н., проф.(Казахстан)
Артыкбаев Ж.О.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Бозжигитова М.М	д.философ.н. (Казахстан)
Бороффка Николаус	PhD (Германия)
Буканова Р.Г.	д.и.н., проф.(Россия)
Бурбаев Т.К.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Васильев Д.В.	д.и.н., доцент (Россия)
Джампеисова Ж.М.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Дукенбаева З.О.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Ерменбаева Г.К.	к.и.н.., доцент (Казахстан)
Жакиянов Т.Ж.	к.с.н. (Казахстан)
Жеребцов И.Л.	д.и.н. (Россия)
Ибадуллаева З.О.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Иманжусип Р.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Исмагамбетова З.Н.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Каженова Г.Т.	к.и.н. (Казахстан)
Камарова Р.И.	к.философ.н. (Казахстан)
Ковальская С.И.	д.и.н. (Казахстан)
Кумеков Б.Е.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Курманалиева А.Д.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Любичанковский С.В.	д.и.н., проф.(Россия)
Медеуова К.А.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Муминов А.К.	д.и.н., проф. (Турция)
Мусагалиева А.С.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Мустафина Р.М.	д.и.н, проф. (Казахстан)
Нурышева Г.Ж.	д.ф.н., проф. (Казахстан)
Педрацки М.	PhD, доцент (Польша)
Пианчолла Николо	PhD (Гонконг)
Рахимбекова А.Ж.	к.и.н, доцент (Казахстан)
Рыскалиев Т.Х.	д.философ.н., проф. (Казахстан)
Садыков Т.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Самашев З.С.	д.и.н. (Казахстан)
Сапаргалиева С.Ж.	к.философ.н., доцент (Казахстан)
Саркулова М.С.	к.философ.н., доцент (Казахстан)
Сейтказина К.О.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Таиров А.Д.	д.и.н. (Россия)
Таймагамбетов Ж.К.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Ташагыл А.	проф. (Турция)
Умиткалиев У.У.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Хабдулина М.К.	к.и.н., доцент (Казахстан)
Чарлз Уиллер	д.философ.н., проф. (США)
Шаповал Ю.В.	д.философ.н., доцент (Казахстан)
Шаяхметов Н.У.	д.и.н., проф. (Казахстан)
Шемшек Ахмед	д.философ.н., проф. (Турция)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, каб. 408
Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31-432)
E-mail: vest_hist@enu.kz
Ответственный секретарь, компьютерная верстка
Д.С. Байтлесова
Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. ***Серия:*** **Исторические науки. Философия. Религиоведение**
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрировано Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан. Регистрационный номер 16994-Ж от 27.03.18.
Периодичность: 4 раза в год
Тираж: 25 экземпляров
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: (7172)709-500 (вн.31-432)

©Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

МАЗМҰНЫ
ТАРИХИ ҒЫЛЫМДАР

Ежелгі және ортағасырлық тарих

Ковальская С. И., Галиев А. А., Галиева С.Б. Батыс Қытайдың әртүрлі ұлттық нұсқаларындағы көне тарихы 8

Қазақстанның жаңа тарихы

Бимолданова А. А. Империялық басқару жүйесіндегі қазақтардың болыс басқарушыларының мәртебесі туралы (XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың басы) 16

Цыремпилов Н. В. «Аблай-кит» иесі. Ертіс бойында бекініс-монастырді кім және неліктен тұрғызды? 28

Қазіргі Қазақстан тарихы

Башмаков А. А. Қазақстандық бірегейлік әлеуеті және қоғамдық сананы жаңғырту: ымыра әсері 54

Этнология

Ғалиев А.А., Ақсаналиева Ж.Н. Коре Сарамының дәстүрлі мәдениеті: этносемиотикалық аспекті 61

Раздықов С.З., Әбдрахманов Б.Н., Әйткенов З.Ш. Шығыс Қазақстандық ескі сенімдегілердің отбасылық өмір салты 71

ФИЛОСОФИЯ

Есім Ғ. Pálsapa – таза ойлау жүйесі 80

ДІНТАНУ

Қалыбекова Л. Ғ. Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясында дінтану сараптамасын жүргізу ерекшеліктері (салыстырмалы талдау) 86

Пархоц Д.Г. Ф. Скоринаның Батыс Еуропалық діни дәстүрлер мен дүниетанымы («Апостолдың» материалы бойынша) 95

CONTENTS

HISTORICAL SCIENCES

Ancient and medieval history

Kovalskaya S.I., Galiev A.A., Galiyeva S.B. Ancient history of the Western China in various national versions 8

New history of Kazakhstan

Bimoldanova A.A. On the issue of the status of Kazakh volost rulers in the system of imperial administration (second half of the XIX century - early XX century) 16

Tsyrempilov N.V. The master of Ablai kit. Who and why built a fortress monastery on the Irtysh? 28

Modern history of Kazakhstan

Bashmakov A.A. Potential of Kazakhstan identity and modernization of public consciousness: the effect of synergy 54

Ethnology

Galiev A.A. , Aksanalieva Zh.N. Traditional Culture of Kore Saram: Ethnosemiotical Aspect 61

Razdykov S.Z., Abdrakhmanov B.N, Aytkenov Z.S. Family Way of Life of Old Believers of Eastern Kazakhstan 71

PHILOSOPHY

Esim G. Pálsapa a sphere of pure mind 80

RELIGION

Kalybekova L.G. Particular features of conducting religious expertise in the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation (comparative analysis) 86

Parhots D.G. Western European religious tradition and F. Skorina worldview (on the material of «Apostol») 95

СОДЕРЖАНИЕ

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ

Древняя и средневековая история

Ковальская С. И., Галиев А. А., Галиева С. Б. Древняя история Западного Китая в различных национальных версиях 8

Новая история Казахстана

Бимолданова А. А. К вопросу о статусе казахских волостных управителей в системе имперского управления (втор. пол. XIX века - нач. XX века)……………... 16

Цыремпилов Н. В. Хозяин Аблай-кита. Кто и зачем построил крепость-монастырь на Иртыше? 28

Современная история Казахстана

Башмаков А. А. Потенциал Казахстанской идентичности и модернизация общественного сознания: эффект синергии 54

Этнология

Галиев А.А., Аксаналиева Ж.Н. Традиционная культура Коре: этносемиотический аспект 61

Раздыков С.З., Абдрахманов Б.Н., Айткенов З.Ш. Семейный уклад староверов Восточного Казахстана 71

ФИЛОСОФИЯ

Есим Г. Pálsapa – сфера чистого мышления 80

РЕЛИГИОВЕДЕНИЕ

Калыбекова Л. Г. Особенности проведения религиоведческой экспертизы в Республике Казахстан и Российской Федерации (сравнительный анализ) 86

Пархоц Д.Г. Западноевропейская религиозная традиция и мировоззрение Ф. Скорины (на материале «Апостола») 95

Дінтану
Религиоведение
Religion

ХҒТАР 21.21.01

Л.Ғ. Қалыбекова
Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Астана, Қазақстан
(E-mail: lyaza88@mail.ru)

Қазақстан Республикасы және Ресей Федерациясында дінтану сараптамасын жүргізу ерекшеліктері (салыстырмалы талдау)

Аңдатпа. Мақалада Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясында дінтану сараптамасын жүргізу тәжірибесіне шолу жасалған. Дінтану сараптамасының бастау алған мерзімінен бастап бүгінгі күнге дейінгі жағдайы сипатталады. Дінтану сараптамасын жүргізудің заңнамалық негіздері, оның ішінде бүгінгі уақытқа дейінгі қабылданған заңнамалар мен құқықтық-нормативтік актілер мен бұйрықтар, сараптаманы ұйымдастыру механизмдерінің тетіктері, дінтану сараптамасын жүргізудің теориялық әдістері және олардың қолданылу шеңберлері қарастырылды. Сонымен қатар, дінтану сараптамасын жүргізудің халықаралық тәжірибесін зерттеу мақсатында Ресей Федерациясында мемлекеттік тұрғыда дінтану сараптамасын жүргізу ерекшеліктері зерделенеді. Қазақстан Республикасы мен Ресей Федерациясында дінтану сараптамасын жүргізу ерекшеліктеріне салыстырмалы талдау жүргізіледі. Сондай-ақ, екі ел мысалында дінтану сараптамасын жүргізу барысында орын алатын мәселелер айқындалып, оларды оңтайландыру мақсатында мемлекет тарапынан жүргізіліп жатқан шаралар қарастырылады. Жүргізілген талдау негізінде, Қазақстан Республикасында дінтану сараптамасын жүргізу механизмін жетілдіру, дамыту бағытында бірқатар ұсыныстар беріледі.
Түйін сөздер: дінтану сараптамасы, дінтану сараптамасының қорытындысы, діни мазмұндағы материалдар, діни мақсаттағы заттар, сарапшы/лар, сараптама нысандары.

DOI: https://doi.org/10.32523/2616-7255-2018-125-4-86-94

Кіріспе. Бүгінгі таңда, жаһандану заманында ғылымның, техниканың қарқынды дамуына байланысты кез келген құбылысты, кез келген жобаны сараптамалық талдаусыз, сараптамалық бағалаусыз елестету қиын. Әуел баста, тек қылмыстық әрекеттерге қатысты сот сараптамасы немесе медицина сараптамасы болса, қазіргі уақытта сараптама түрлерінің және сараптама жүргізудің ауқымы кең әрі әр алуан.

«Сараптама» сөзі латын тілінде «expertus» яғни «тәжірибелі, хабардар» деген мағынаны білдіреді. Ал, түсіндірме сөздіктерде: «сараптама-қорытынды шығару үшін сарапшылардың қандай да бір мәселені қарастыруы» деп берілген [1].

Сараптаманың жалпыға белгілі лингвистикалық, психологиялық тәрізді түрлерінің қатарында дінтану сараптамасы ерекше орын алады. Дінтану пән ретінде академиялық ғылым қатарына жатады, сондықтан, ғылыми дінтану сараптамасының маңызды қағидасы ретінде бейтараптылық принципін атауға болады. Дінді батыстық зерттеуші М.Томпсон айтқандай: «ғылым мен діннің арасында едәуір айырмашылық бар, егер ғылым зерттелуші нысанға зерттеушінің жеке қатынасын ескермеуге тырысса, керісінше дінді зерттеуде зерттеушінің жеке пікірі мен қабылдауы маңызды орын алады» [2].

Мақсаты мен міндеті. Қазіргі уақытта «Дінтану сараптамасы» деген сөз тіркесі де заңдық, ғылыми айналымға еніп, өзіндік жеке салаға айналып келеді. XX ғасырдың соңы мен

XXI ғасырдың басында ТМД аумағындағы бірқатар елдердің дүниетанымдық жүйесін, оның ішінде діни саланы күрт өзгеруімен сипаттауға болады. Қазақстан мемлекетінде де көптеген жаңа діни ұйымдар пайда болып тарала бастады, діни білімі жоқ азаматтар жаңа таралып жатқан діни ілімдерге аса қызығушылықпен қарап, оларды қолдай бастады, сонымен қатар, ең маңызды атап өтетін мәселе, пайда болған жаңа діни ағымдар өз қызметін заңды тіркеуге ынталы болды. Мемлекеттің алдында тіркелуге өтініш білдірген діни бірлестіктермен қатар, олардың діни қызметінде пайдаланатын діни мазмұндағы материалдар мен әдебиеттерді тексеру, олардың мазмұнында экстремистік белгілердің бар не жоқтығын айқындау міндеті тұрды. Бұл өз кезегінде, дінтану сараптамасын жүргізу қажеттілігіне алғышарт болды.

Жұмыстың негізгі мақсаты – Қазақстандағы дінтану сараптамасын жүргізуді жетілдіру бойынша мүмкіндіктерді қарастыру, Ресей Федерациясының дінтану сараптамасын жүргізу тәжірибесіне сүйене отырып, жалпы дінтану сараптамасын жүргізу барысында орын алатын мәселелерді айқындау және талдау.

Тарихы. Қазақстанда дінтану сараптамасын жүргізу тәжірибесі ең алғаш рет 2007 жылы басталған. Дінтану сараптамасын жүргізу Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Дінтану сараптамасын жүргізу ережесін бекіту туралы» 2007 жылғы 30 қаңтардағы № 70 қаулысына сәйкес жүзеге асырылды. Аталған қаулыға сәйкес бұрын Әділет министрлігінің, кейін Мәдениет және ақпарат министрлігінің қарамағында қызмет атқарған Дін істері комитеті дінтану сараптамасын жүргізіп келді. Қазіргі уақытта, «Дінтану сараптамасын жүргізу қағидаларын бекіту туралы» ҚР Мәдениет және спорт министрінің 2014 жылғы 30 желтоқсандағы № 162 бұйрығына сәйкес дінтану сараптамасы жүргізіледі.

Негізгі бөлім. Қазақстан Республикасының 2011 жылдың 11 қазандағы «Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы» заңы қабылданып, онда «Дінтану сараптамасы» арнайы жеке баппен енгізіліп, қағидалары мен тәртіптері белгіленген.

Аталған Заңның 6-бабының 1-тармағына сәйкес Уәкілетті орган келесі негіздер бойынша дінтану сараптамасын жүргізуді қамтамасыз етеді:

1) жеке және (немесе) заңды тұлғалардың уәкілетті органға өтініштері;

2) Қазақстан Республикасы ұйымдарының кітапхана қорларына, сондай-ақ уәкілетті органға діни әдебиеттің, діни мазмұндағы өзге де ақпараттық материалдардың келіп түсуі;

3) жеке тұлғалардың миссионер ретінде тіркеу және діни бірлестіктерді тіркеу туралы өтініші;

4) жеке өзі пайдалануға арналған материалдарды қоспағанда, діни мазмұндағы ақпараттық материалдардың әкелінуі;

5) уәкілетті орган басшысының бұйрығы.

Дінтану сараптамасының объектілері діни бірлестіктердің құрылтай құжаттары, діни мазмұндағы құжаттар (діни бірлестіктердің құрылымын, діни ілімінің негіздерін, діни тәжірибесін айқындайтын құжаттар, сондай-ақ діни қызметтің нысандары мен әдістерін сипаттайтын құжаттар), діни білім беру бағдарламалары мен діни мазмұндағы ақпараттық материалдар мен әдебиет және діни мақсаттағы заттар болып табылады. Заңның 6-бабының 3-тармағына сәйкес дінтану сараптамасын жүргізетін тұлғалар дінтану саласында арнайы білімі бар адамдар, қажет болған жағдайда мемлекеттік органдардың өкілдерін және өзге мамандарды тарту арқылы жүргізіледі [3].

Дінтану сараптамасын жүргізу тәртібіне сәйкес сараптама Уәкілетті органға материалдардың келіп түскен уақытынан бастап отыз күнтізбелік күн ішінде жүргізіледі. Сараптама объектілері бойынша Уәкілетті орган сарапшыны (сарапшыларды), мемлекеттік органдардың өкілдері және басқа мамандарды тарту арқылы тағайындайды. Уәкілетті орган сарапшыға (сарапшыларға) объект бойынша сараптама жүргізу үшін сұрақтар тізбесін ұсынады.

Жүргізілген дінтану сараптамасының қорытындысы негізінде Уәкілетті орган Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес діни бірлестікті мемлекеттік тіркеу (қайта тіркеу) туралы тиісті шешім қабылдайды. Жүргізілген дінтану сараптамасының қорытындысы негізінде Уәкілетті орган Қазақстан Республикасының аумағында миссионерлік қызмет атқарушы Қазақстан Республикасының азаматтарын, шетел азаматтары мен азаматтығы жоқ тұлғаларды миссионер ретінде тіркеу (қайта тіркеу) туралы тиісті шешім қабылдайды [4].

Жоғарыда келтірілген заңнамалық, құқықтық нормалар Қазақстан Республикасында дінтану сараптамасын жүргізудің негізгі заңнамалық іргетасы болып табылады. Сонымен қатар, дінтану сараптамасы халыққа қызмет көрсету тізбесіне енгендіктен тиісінше «дінтану сараптамасын жүргізудің» мемлекеттік қызмет көрсету стандарты, регламенті әзірленіп, қолданысқа енгізілген. Мемлекеттік деңгейде қызметті жүзеге асыру барысында Уәкілетті орган тарапынан тиісті «Бұйрықтар мен ережелер» де бекітіліп отырады.

Зерттеу әдісі. ТМД елдерінің арасында дінтану сараптамасын жүргізуді мемлекеттік деңгейде жүзеге асырып отырған Ресей Федерациясы. Сондықтан, Қазақстанда дінтану сараптамасын жүргізудің негізгі ерекшеліктерін, мәселелері мен механизмдерін айқындау мақсатында, салыстыру әдісі арқылы Ресей Федерациядағы дінтану сараптамасын жүзеге асыру тәжірибесі де қарастырылды. Бұл ретте, салыстыра отырып зерделеу арқылы орын алған мәселелер мен дінтану сараптамасын жүзеге асыру артықшылықтары, жетілдіру тетіктері анықталып, тұжырымдалды.

Нәтижелер мен талқылаулар. Халықаралық тәжірибе тұрғысынан қарастыратын болсақ, ТМД мемлекеттерінің ішінде Ресей Федерациясында дінтану сараптамасы біздің елден он жыл бұрын басталған, яғни 1997 жылдан бастап жүргізіледі. Ресейде мемлекеттік дінтану сараптамасы деген түсінікке ең алғашқы болып анықтама берген А.В. Пчелинцев. Оның ойынша, мемлекеттік дінтану сараптамасы дегеніміз – діни бірлестіктерді тіркеуді жүзеге асыратын уәкілетті орган шешімімен сарапшылар мен мамандардың тіркелуші ұйымдардың құрылтай және басқа да құжаттарына, тәжірибесіне дәйекті әрі ғылыми негізделген әдістерге сүйене отырып тәуелсіз және бейтарап зерттеу жүргізуі [5]. Бұл мемлекеттік деңгей тұрғысынан және заңнамалық негізде берілген анықтама деп түсінуге болады.

Құжаттамалық тұрғыда қарастырар болсақ, Ресейде 1997 жылғы 26 қыркүйектегі № 125-ФЗ «Діни сенім бостандығы және діни бірлестіктер туралы» Федералдық Заңымен бекітілген жаңа құқықтық институт – мемлекеттік дінтану сараптамасын жүргізу басталады [6].

Ресейлік зерттеушілердің пікірінше, мемлекеттік дінтану сараптамасы елге, не болмаса биліктің талаптарына сәйкес келмейтін діни ұйымдарды жою құралы ретінде қарастырылмауы керек, керісінше, кәсіби мамандардың білімін пайдалана отырып діни саланы бейтараптық тұрғыда зерттеудің арнайы әдісі ретінде, сонымен қатар діни сенім бостандығын қамтамасыз етудің кепілі іспеттес болуы тиіс. Яғни, мемлекеттік дінтану сараптамасы институты ретінде уәкілетті орган мен мүдделі тұлғалардың арасындағы құқықтық қатынасты реттейтін нормативтік құқықтық актілер қарастырылады [6, 1 б.].

Ресей Федерациясында мемлекеттік дінтану сараптамасы «Діни сенім бостандығы және діни бірлестіктер» туралы РФ Заңының 11 бабы, 8 тармағына және РФ Әділет министрлігінің «Мемлекеттік дінтану сараптамасы туралы» Бұйрығына сәйкес жүзеге асырылады. Сонымен қатар, сараптама жүргізудің бұл түрі діни негіздегі жүргізілетін қылмыстың алдын алуға және тосқауыл қоюға өз септігін тигізеді, себебі, ол ұйымдардың белгілеп көрсеткен мақсаттарын шынайы тәжірибесіне сәйкестігін тексерумен жүзеге асырылады [6, 2 б.]. Ашып айтар болсақ, діни негіздегі жүргізілетін қылмыс ретінде дәстүрлі емес және радикалды діни топтардың кейбір заңға қайшы әрекеттерін жатқызуға болады. Бұл жерде, «Құдай атынан әлемде әділеттілік орнату» мен «игі дінді тарату мақсатымен адамдарға зорлап дінді қабылдатуды» жатқызуға болады.

Зерттеуші И.В. Загребина бұл құқықтық актілердің аталған институттың құқықтық реттелуін қамтамасыз ететін мақсаттарға жетуге кедергі келтіретінін, оның нәтижелігінің төмендігін тәжірибеден көруге болатындығын атап өтеді. Дінтану сараптамасын жүргізудің негіздемесін кеңейткен бұл бұйрықтың күшіне енуі және мемлекеттік дінтану сараптамасын жүргізу бойынша Кеңестің жаңа құрамы ғылыми қауымдастықпен қатар, діни бірлестіктердің де наразылығын тудырған. Дін және құқық институты ғаламтор желісі арқылы және «Дін және құқық» журналында Әділет министрінің атына ашық хат жарияланған . Кейін де бұл мәселеге қатысты елдің Президентіне және басқа да лауазымды тұлғаларға хат жолданып, Әділет министрлігі жанынан құрылған дінтану сараптамасы бойынша Сарапшылар Кеңесін таратып, дінтану сараптамасы институтының қызметін тоқтату талап етілген.

С.А. Бурьянованың пікірінше, мұндай наразылықтың себебіне тек бір мәселе ғана әсер етіп отыр, ол «дін» түсінігінің бірегей құқықтық, тіпті дінтанулық тұрғыдан нақты

белгіленген бір анықтамасының (200 ден астам анықтама кездеседі) жоқтығында [6, 5 б.].

Яғни, сарапшылар тіркеуге ұсынылатын ұйымдардың «дінилігін» өздерінің дін туралы қалыптасқан анықтамасына қарай айқындап, тек сыртқы көріністеріне ғана баға береді деп есептеген. Сондықтан, дінтану сараптамасын жүргізу бойынша сарапшылар кеңесінің қызмет нәтижесі сол Кеңеске мүше болып алынған мамандар мен ғалымдардың жеке ұстанымдарына тікелей байланысты болады деген пікірді алға тартқан [6, 3 б.]. Көріп отырғанымыздай, Ресейде мұндай мазмұндағы мәселелер осылайша басталып, қазіргі күнге дейін өзінің нақты құқықтық шешімін таппағандығын байқауға болады. Себебі, Ресей Федерациясында діни ұйымдардың қызметіне тыйым салу дінтану сараптамасының қорытындысы негізінде сот шешімі арқылы жүзеге асырылады.

Мәселен, Ресейдің кейбір аймақтарындағы «Еһоба куәгерлері», «Саентология» шіркеуі діни бірлестіктеріне тыйым салуы жүргізілгенде діни бірлестік өкілдері, қарапайым халық та сарапшылардың жүргізген дінтану сараптамасының қорытындысына күмәнмен қарап, сарапшының жеке пікірі арқылы шешім шығарылған деп есептеп, өз наразылықтарын ғаламтор желілері арқылы, кей адамдардың ашық хат, не болмаса арнайы мақала жазып отырған [6, 6 б.].

Дінтану сараптамасын жүргізу барысында, сарапшы сараптама объектісіне қатысты қойылған сұрақтарға жауап береді. Дегенмен, кез келген ғылым саласында зерттеу жүргізудің өзіндік әдіс-тәсілдері, арнайы құралдары болатыны тәрізді дінтану сараптамасын жүргізу барысында да сарапшы тек қойылған сұрақтармен шектелмей дінтану ғылымында қалыптасқан зерттеу әдістеріне де сүйенгені жөн. Бұл тұрғыда, Ресей ғалымдарының бекіткен дінтану сараптамасын жүргізу барысында қолдануға тиісті төмендегі зерттеу әдістерін қарастыруға болады:

1) ***Каузальді талдау*** – діннің пайда болу және даму эволюциясы кезеңінде әр түрлі құбылыстарының себеп-салдарының байланысын, қатынастарын айқындап зерттеу. Бұл талдаудың қағидаларына сәйкес «Не үшін? Неге?» деген сауалдар бойынша дін тек өздігінен танылa алмайды. Сондықтан, ең алдымен себептілік тұрғыдан қарастыру адам өмірінде орын алатын қатынастар арқылы түрлі діни және діни емес формаларды түсіндіруге мүмкіндік береді.

2) ***Нақты тарихылық талдау*** – тарихилық және логикалық жолды біріктіру арқылы таным құралы ретінде тарих логикасын қолданады. Себебі, ол объектінің қалыптасқан жағдайының қазіргі жағдайын түсінуге мүмкіндік беріп, өткен заманның құбылыстары мен жағдайларын дұрыс түсінуге бағдар береді. Тарихылық талдау бірнеше жолдар арқылы жүргізілуі мүмкін:

Генетикалық тәсіл – бастапқы кезеңнен бастау арқылы кейінгі даму ерекшеліктерін айқындау. Бұл талдауды жүргізу барысында даму кезеңін қарастыруда аралық жағдаяттарды айқындай алу маңызды болып табылады. Кез келген құбылыстың қазіргі жағдайы дамудың нәтижесі ретінде қарастырылатын болса, бұл жағдайды зерттеу өткен кезеңдердегі әрі бастапқы кезеңдердегі жағдайын сипаттауға мүмкіндік беретін теоретикалық үлгісін құруға мүмкіндік береді.

Салыстырмалы-тарихи тәсіл - бір діннің дамуының әртүрлі кезеңдерін және әртүрлі уақыттарын салыстырады, бір мезгілде болған, бірақ дамудың әр түрлі деңгейіндегі әр түрлі діндерді зерттеп, салыстырады. Әртүрлі діндердің бейнелерін (мысалы, Будда және Христос) салыстыру үлкен маңызға ие.

3) **Жіктеу әдісі (типологиялық)** – зерттелетін объектінің әртүрлі сипаттарына сәйкес топтау, іріктеу, жіктеуді жүзеге асырумен жүргізіледі. Жіктеу нәтижесінде сипаттамалардың статистикалық тұрғыда тұрақты топтары қалыптасады – белгілі бір объектілерге, құбылыстарға тән ортақ типологиялық үлгілер негізінде қалыптасатын түрлер. Белгілі бір объекті сипаттамасының әр түрлілігі оны сәйкес типке жатқызуға мүмкіндік береді. Типтің ішіндегі әртүрлі сипаттар кездесей соқ сипатта болады және олар ескерілмейді. Осындай жіктеу әдісі арқылы діндердің, еркін ойлаудың тарихи типтерінің сипаттамалары айқындалған.

Феноменологиялық талдау – адамдардың өзара рухани тұрғыда араласуының мән мағынасын айқындау тәсілдерінің жиынтығы. Тәжірибеде әрекет етуші индивидтердің мақсаттарын, түрткілерін, идеяларын салыстырып, қоғамдық қатынастардың субъективті факторларын, қарым-қатынас жасаудың ресми құрылымын айқындауға көмектеседі.

Құрылымдық-функционалдық талдау – жүйе деңгейінде қалыптасқан объектілермен жұмыс жасауға негізделген және олардың құрылымы мен қызмет ету тетігін айқындауға бағытталған. Бұл талдаудың нәтижесі ретінде жүйемен және басқа элементтермен ұштасатын элементтерді айқындау, бұл элементтердің әсерін анықтау. Мұндай талдау белгілі бір жүйені құрайтын әр элементтерге жүргізілуі мүмкін. Бұл тұрғыдан қарағанда, дін өзіне тиісті қызмет атқаратын белгілі бір жүйені құрайтын элемент болып табылады [7].

Дінтану сараптамасы нысанына қатысты сауалдарға жауап жазу барысында базалық біліммен қатар, жоғарыда келтірген зерттеу әдістерін қолдана отырып зерттеу дінтану сараптамасының толыққанды, дәйекті, негізделген сараптама қорытындысын дайындауға негіз болатыны сөзсіз. Қазақстанда жүзеге асырылатын дінтану сараптамасына қатысты заңнамалық және әдістемелік құжаттарда мұндай әдістер ұсынылмағанымен, Уәкілетті орган тарапынан әдістемелік оқулықтар мен нұсқаулықтарда қосымша берілген.

Сонымен қатар, дінтану сараптамасын жүргізу барысында қолданылатын жоғарыда келтірілген дінтанулық ғылыми әдістермен қатар, сараптама жүргізуші сарапшы верификациялау, фальсификация, бейтараптылық, рационалдылық, әдістемелік, ақиқаттық, жүйелілік, бөлімдердің өзгермелілігі, аксиологиялық бейтараптылық тәрізді жалпы ғылыми әдістерге сүйенгені жөн болады. Сонда ғана, дінтану сараптамасының қорытындысын ғылыми негізделген және дәйектелген деп есептеуге болады деп санаймыз.

Қазақстанда он жылдан астам мерзімде жүзеге асырылып келе жатқан дінтану сараптамасының бүгінгі қоғамда алар орны ерекше. Дінтану сараптамасы ұйымдарды діни немесе діни емес деп тануда және олардың жүзеге асырып отырған діни тәжірибесіндегі діни сенім негіздерінің сәйкестігін тексеруде маңызды, кейде шешуші рөл атқарады. Сонымен қатар, еліміздің аумағында діни әдебиеттерге, материалдарға сұраныс күрт өсуде. Сұраныспен қатар, әртүрлі радикалды, теріс ағымдар да өз идеологияларын бірінші кезекте баспа материалдары мен ғаламтор арқылы кеңінен таратуы белең алған. Бұл тұрғыдан алып қарағанда, діни сауаты жоқ адамдар, діни білім алғысы келген жастарымыздың осы тәрізді материалдарды оқу арқылы теріс жолға түсіп кету қауіпі өте үлкен. Осындай әдебиеттер арқылы діни білім алып, көзқарасын түбегейлі өзгертіп алған азаматтар бар. Бұған дәлел ретінде, соңғы жылдары Қазақстанда діни негізде бірнеше рет қылмыстық, террористік әрекеттердің орын алуын атап айтуға болады.

Дін саласындағы Уәкілетті орган ҚР Қоғамдық даму министрлігінің Қоғамдық келісім комитетінің ресми мәліметтеріне сәйкес, 2014 жылы 3419 нысанға, 2015 жылы 2867 нысанға, 2016 жылдың бірінші жартыжылдығы бойынша 449 нысанға, 2017 жылы 4332 нысанға дінтану сараптамасы жүргізілген [4]. Уәкілетті органның ресми сайтында 2018 жылдың 9 айында 3790 материал дінтану сараптамасынан өткендігі, оның 73 % дінтану сараптамасының оң қорытындысын алғандығы жөнінде ақпарат берілген.

Бүгінгі таңда дінтану сараптамасы жоғарыда келтірілген құқықтық құжаттар негізінде жүзеге асырылады. Сонымен қатар, жоғарыда келтірілген нормативті-құқықтық актілермен қатар, діни мақсаттағы заттарды айқындау мақсатында Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 6 сәуірдегі №174 қаулысымен «Қазақстан Республикасының әділет органдарында тіркелген діни бірлестіктер әкелетін, қосылған құн салығынан босатылатын діни мақсаттағы заттардың тізбесін және оларды іріктеу өлшемшарттарын бекіту туралы» құжат қабылданған [8]. Көп жағдайда азаматтар діни мақсаттағы заттарды айқындауда қиындықтарға тап болып жатады, яғни, кейде адамдар ескерткіштер, кішкентай базарлықтар мен жәдігерлерді дінтану сараптамасына тапсыру қажет пе қажет емес пе айқындай алмай жатады, бұл жағдай көбінесе шекарадан өту кезінде орын алады. Сондықтан, заңнамада не болмаса дінтану сараптамасын жүргізу қағидаларында діни мақсатта қолданылатын заттардың нақты аталымдары берілмегендіктен азаматтарда түсінбеушілік туып жатады. Ел азаматтарының хабардар болуы үшін, аталған құжатқа сілтемені «Дінтану сараптамасын жүргізу қағидалары» құжатында, не болмаса «Дінтану сараптамасын жүргізу» мемлекеттік қызмет көрсету құжатында көрсеткен жөн.

Дінтану сараптамасының жүзеге асырылуын реттейтін Қағидалардың 4-тарауы, 7-тармағының 4-тармақшасына сәйкес ұсынылған материал шет тілінде болған жағдайда, оның мемлекеттік не орыс тілдеріндегі нотариалды куәландырылған теңтүпнұсқалы

аудармасы беріледі [9]. Ресей Федерациясының 2009 жылғы 17 наурыздағы № 234 Үкімет қаулысымен бекітілген «Мемлекеттік дінтану сараптамасын жүргізу тәртібі туралы» құжатында мұндай мәселелер қарастырылмаған. Мұның себебі: Ресейде дінтану сараптамасын жүргізу діни бірлестіктер мен ұйымдарды тіркеу үшін ғана жүргізілгендіктен болуы мүмкін. Қазақстан Республикасында тек қана діни бірлестіктерді тіркеу үшін емес, ел аумағына миссионерлік қызметті атқаруға келетін діни өкілдердің ұсынатын құжаттары мен діни мазмұндағы кітаптары мен материалдарына, кітапхана қорларындағы материалдарға, жеке өзі пайдалануға арналған материалдарды қоспағанда, өзге елдерден әкелінетін діни мазмұндағы ақпараттық материалдарға сараптама жүргізіледі. Бұл жерде салыстырмалы тұрғыда қарағанда, Ресей мемлекетіне қарағанда Қазақстанда дінтану сараптамасын жүргізу ауқымы кең. Бұл ретте Қазақстанға өзге елдерден әкелінетін шет тіліндегі діни мазмұндағы материалдарға қатысты мәселе туындап жатады. Мұндай кітаптарды әкелуші тараптар олардың түпнұсқасынан аударма жасатуға мүмкіндігі болмай жатады. Тек шет тіліндегі канондық кітаптарға Уәкілетті органнан қысқаша анықтама алу арқылы елге кіргізуге рұқсат алуға болады. Бұл жерде жан жақты талдау жасауды қажет ететін мәселе бар, Қағидаларда бекітілген шет тіліндегі кітаптарға қатысты Қазақстанның ұстанымын әрі қарай ұстану не болмаса Ресей Федерациясында тиісті нормативтік құжаттарында ресми тұрғыда көрсетілмесе де діни мазмұндағы материалдар қандай тілде келіп түссе де оған дінтану сараптамасын жүргізетіні тәрізді бұл нормаларды қайта қарастыру. Дегенмен, іс жүзінде қарастыратын болсақ, азаматтар мұндай материалдарды жеке өзі пайдалануға арналған деп те ел аумағына кіргізе алады. Сондықтан, толыққанды оларға бақылау жүргізу мүмкін болмай қалады.

Қазіргі уақытта өте өзекті болып отырған мәселе, ғаламтор желісінде таратылатын материалдарға, әлеуметтік желілер арқылы жүзеге асырылатын идеологиялық ақпараттар, парақшаларға дінтану сараптамасын жүргізу. Әлбетте, Уәкілетті орган тарапынан бұл салаға да ден қойылып, барлық ғаламтор материалдарына сараптама жүргізіліп, жүйелі түрде мониторинг жүргізіліп отырады. Жыл сайын шамамен 10 мыңнан астам материалдар мен ғаламтор контенттеріне сараптама жүргізіліп отырады [4]. Құқықтық тұрғыдан, мазмұны заңға қайшы келетін діни мазмұндағы материалдардарға тыйым салуға тек ҚР Бас Прокуратурасы ғана құқылы. Уәкілетті орган тарапынан дінтану сараптамасы жүргізіліп, Бас Прокуратураға жолданып, ол жақтан тиісті шешім шығарылған аралықта ғаламторда қаншама мың материалдар мен ақпараттар таралып көбейе береді. Сондықтан, кей жағдайларда мұндай көлемде материалдар мен ақпараттарды игеріп, тексеруге мемлекеттің қауқары жетпей қалып жатады. Сонымен қатар, ғаламторға материалдар мен ақпараттарды орналастырушы туралы мәліметтерді ала алмау қиындығы да бар, яғни, ондай авторлар кітап авторлары тәрізді жауапкершілікке ие емес. Сондықтан да, қазіргі уақытта күннен күнге әлеуметтік желілер, ғаламтор қолданушылар санының күрт ұлғаюына қатысты заңға қайшы діни мазмұндағы ғаламтор желілері мен сайттарына жедел түрде тыйым салып, жабу бойынша тиімді тетіктер мен механизмдерді қарастыру қажет. Бұл үшін, біріншіден, шетелдік тәжірибені зерделеп, тиімді әдістерді іздестіру қажет, екіншіден, қарапайым халықтың, әсіресе жастардың діни сауаттылығын арттыру, дәстүрлі діннен хабары бар жастар мұндай күмәнді сайттар мен әлеуметтік парақшаларды бірден танып айыра білуі керек.

Бұл ретте, азаматтарымыздың діни сауаттылығын арттыру мақсатында дін саласындағы Уәкілетті органның ресми ғаламтор сайтына діни материалдар туралы ақпаратты толыққанды беріп отыру қажет. Яғни, тыйым салынған материалдар тізбегі, ҚР Бас Прокуратурасымен тыйым салынған экстремистік материалдар тізіміне сілтеме де осы сайтта жарияланып отыруы тиісті. Заманауи технологияның дамуы шеңберінде, азаматтарымызға қол жетімділікті қамтамасыз ету мақсатымен, дінтану сараптамасының теріс қорытындысын алған материалдар туралы ақпаратты мобильді қосымша арқылы да жасақтау мүмкіндігін қарастыру қажет тәрізді.

Қорытынды. Құзыретті орган тарапынан жолға қойылып, белгілі бір жүйеге келтірілген дінтану сараптамасы саласы бұдан әрі жетілдіруді қажет етеді және ол бағытта тиісті жұмыстар мемлекет тарапынан жүргізілуде. Мұндай күрделі де ауқымды жұмысқа ғылыми қауымдастық, жалпы қоғам тарапынан да қолдау көрсету қажеттілігі бар.

Себебі: мемлекеттік деңгейде жүзеге асырылатын Ресей Федерациясында дінтану сараптамасы мәселесіне тек мемлекет қана өз мүдделігін танытпайды, ол елде ғылыми қауымдастық, қоғамдық қауымдастық, жеке сарапшылар, діни бірлестіктердің өкілдердің барлығы ат салысып, бұл саланы дамытуға, одан әрі жетілдіруге қолдау көрсетіп келеді. Дінтану сараптамасына қатысты теориялық әдебиеттер мен материалдар Ресей Федерациясында жарық көрген. Қазақстан мысалында алатын болсақ, дінтану мәселесіне қатысты материалдар тек мемлекеттік органдар мен мекемелер тарапынан ғана мақалалар, зерттеулер, әдістемелік құралдар жарыққа шығарылған. Теориялық талдауларға негізделген әдебиеттер мен оқулықтар жоқ деуге болады. Дінтану сараптамасын жүргізудің әдістемелік негіздерін зерттеу, айқындау, біріздікке келтіру бойынша ғылыми жұмыстар жүргізілсе, дінтану сараптамасын жүргізу сапасы арта түсетіні сөзсіз.

Жоғарыда айтылғандарды ескере келе, дінтану сараптамасын жүргізу тиімділігін арттыру үшін келесі шараларды қарастыру қажет деп санаймыз:

- Дінтану сараптамасына қатысты халықаралық тәжірибені зерттеу арқылы дінтану сараптамасын жүргізудің нақты талаптары мен ғылыми әдістерін қалыптастыру;
- Мемлекет тарапынан және ғылыми қауымдастық тарапынан дінтану сараптамасын жүргізу бағытында тәжірибе алмасу мақсатымен халықаралық деңгейде іс-шараларды жиі ұйымдастыру;
- Дінтану сараптамасына қатысты дінтанушылық және құқықтық жағдаяттық жинақтардан тұратын әдістемелік құралдарды әзірлеу;
- Дінтану сараптамасын ұйымдастыру үрдісін автоматтандыру тетіктерін қарастыру;
- Дінтану сараптамасының теріс қорытындысын алған материалдарға қатысты сот тарапынан тыйым салу шаралары мен жолдарын оңтайландыру.

Қорыта айтқанда, дінтану сараптамасы діни сенім бостандығы мен құқығының заңдық кепілдігін қамтамасыз ету жүйесінде аса маңызды орынды иеленуде және мемлекет тарапынан болсын, қоғам тарапынан болсын кешенді іс-шараларды ұйымдастырып отыруды қажет етеді. Дінтану сараптамасы тек діни мазмұнды материалдар мен әдебиеттерге ғана жүргізіледі деген біржақты пікір қалыптаспауы керек, дінтану сараптамасы жеке діни бірлестіктің діни қызметіне толыққанды тексеру жүргізу, заңға қайшы жақтарын анықтау, олардың діни қызметіне ғылыми негізделген және дәйекті сараптамалық қорытынды жасап шығуға қауқары жететін ғылыми салаға айналуы тиіс деп есептейміз.

Әдебиеттер

1. Ожегов.С.И. Толковый словарь русского языка. Под редакцией проф. Л.И.Скворцова. – 28-ое издание. – М.: «ООО «Издательство Мир и Образование», 2012. – 1376 с.
2. Томпсон. М. Философия религии. / Пер. с англ. Бондарева Ю. – М.: Фаир-Пресс, 2000. - 379 с.
3. Діни қызмет және діни бірлестіктер туралы ҚР 2011 жылғы 11 қазандағы № 483-IV Заңы [Электрон.ресурс]. – 2011. – URL: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000483 (жүгіну күні: 10.09.2018ж).
4. Мырзаев Б.Ә. Дінтану сараптамасы жат идеологиялардың алдын алу сүзгісі ретінде [Электрон.ресурс]. – 2016. - URL: https://www.inform.kz/kz/dintanu-saraptamasy-zhat-ideologiyalardyn-aldyn-alu-suzgisi-retinde_a2928426 (қарастыру күні: 5.10.2018).
5. Пчелинцев А.В. Какой должна быть государственная религиоведческая экспертиза // Москва: Российская юстиция. 2009. - №3. – С.13-17.
6 Загребина И.В. К вопросу о государственной религиоведческой экспертизе // Вестник Поволжской академии государственной службы – 2010. – Т. 24. № 3. – С. 73-77.
7. Политова С.П. Основы религиоведческой экспертизы. Конспект лекций [электр. ресурс]. – 2015. – URL: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/22052 (қарастыру күні: 5.10.2018).
8. «Қазақстан Республикасының әділет органдарында тіркелген діни бірлестіктер әкелетін, қосылған құн салығынан босатылатын діни мақсаттағы заттардың тізбесін және

оларды іріктеу өлшемшарттарын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2018 жылғы 6 сәуірдегі №174 қаулысы [Электрон.ресурс]. – 2018. – URL: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000174 (қарастыру күні: 10.09.2018).
9. «Дінтану сараптамасын жүргізу қағидаларын бекіту туралы» ҚР Мәдениет және спорт министрінің 2014 жылғы 30 желтоқсандағы №162 Бұйрығы [Электрон.ресурс]. – 2015. – URL: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1400010184 (қарастыру күні: 10.09.2018ж).

Л.Г. Калыбекова
Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева, Астана, Казахстан

Особенности проведения религиоведческой экспертизы в Республике Казахстан и Российской Федерации (сравнительный анализ)

Аннотация. В статье представлен обзор опыта по организации и проведению религиоведческой экспертизы в Республике Казахстан и Российской Федерации. Описывается начало и текущее состояние религиоведческой экспертизы. Рассмотрены законодательные основы, принятые до сегодняшнего времени нормативно-правововые акты и приказы, механизмы организации религиоведческой экспертизы, а также применяемые теоретические методы и правила. Также, в целях изучения международного опыта по данному вопросу, рассматривается опыт Российской Федерации по проведению государственной религиоведческой экспертизы. Проводится сравнительный анализ проведения религиоведческой экспертизы в Республике Казахстан и Российской Федерации. Вместе с тем, на примере двух стран обозначаются некоторые проблемы, возникающие при проведении религиоведческой экспертизы. На основе рассмотреных вопросов предлагается ряд мер по совершенствованию механизма проведения религиоведческой экспертизы в Республике Казахстан.

Ключевые слова: религиоведческая экспертиза, заключение религиоведческой экспертизы, материалы религиозного содержания, предметы религиозного назначения, эксперт/эксперты, объекты религиоведческой экспертизы.

L.G. Kalybekova
L.N.Gumilyov Eurasian National University, Astana, Kazakhstan

Particular features of conducting religious expertise in the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation (comparative analysis)

Absrtact. The article presents an overview of the experience in organizing and conducting religious expertise in the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation. It describes the beginning and the current state of the «religious expertise» as a separate sphere in society. The legislative bases, the adopted legal acts, and orders, the mechanisms for organizing religious studies expertise, as well as the applied theoretical methods and rules are considered. In addition, in order to study the international experience on this issue, the experience of the Russian Federation in conducting state religious studies expertise is considered. A comparative analysis of the religious expertise in the Republic of Kazakhstan and the Russian Federation is made. At the same time, on the example of the two countries, some problems arising during the religious expertise are indicated. Based on the issues discussed, a number of measures are proposed to improve the mechanism for conducting religious studies expertise in the Republic of Kazakhstan.

Key words: religious expert examination, a conclusion of the religious expert examination, materials of religious content, expert/experts, objects of religious expert expertise.

References

1. Ozhegov C.I. Tolkovyi slovar russkogo yazyka. Pod redakciei prof.L.I.Skvorcova [Explanatory dictionary of the Russian language] (Mir i obrazovanie, Moskow, 2012).
2. Tompson. M. Filosofiya religii. [Philosophy of Religion] [Perevod s angl. Bondareva Yu.] (Fair-Press, Moscow, 2000).

3. Dini qyzmet zhane dini birlestikter turaly KR 2011 zhylgy 11 qazandagy № 483-IV Zany [№ 483-IV Law of KR on Religious activities and religious associations from October 11, 2011]. Available at: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1100000483 [in Russian]. (accessed 10.09.2018).
4. Myrzaev B.A. Dintanu saraptamasy zhat ideologiyalardyn aldyn alu suzgisi retinde [Religious expertise as a filter for preventing the unacceptable ideology]. Available at: https://www.inform.kz/kz/dintanu-saraptamasy-zhat-ideologiyalardyn-aldyn-alu-suzgisi-retinde_a2928426 [in Kazakh]. (accessed 5.10.2018).
5. Pchelincev A.V. Kakoi dolzhna byt gosudarstvennaya religiovedcheskaya expertiza [What should the state religious expertise be like], Rossiskaya yusticiya, (3), 13-17 (2009). [in Russian].
6. Zagrebina I.V. K voprosu o gosudarstvennoi religiovedcheskoi expertize [On the issue of state religious expertise], Vestnik Povoljskoi akademii gosudarstvennoi slujby [Bulletin of Volga Academy of Public Service named after PA Stolypin], 24 (3), 73-77 (2010). [in Russian].
7. Politova S.P. Osnovy religiovedcheskoi expertizy [The basis of religious expertise]. Available at: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/22052 [in Russian] (accessed 05.10.2018).
8. «Kazakhstan Respublikasynyn adilet organdarynda tirkelgen dini birlestikter akeletin, kosylgan kun salygynan bosatylatyn dini maksattagy zattardyn tizbesin zhane olardy irikteu olshemsharttaryn bekitu turaly» Kazakhstan Respublikasy Ukimetinin 2018 zhylgy 6 sauirdegi №174 kaulysy [Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated April 6, 2018 №174 on “Approval of List of Religious Objects and Terms of their Selection from the Religious Associations registered in the Judicial Bodies of the Republic of Kazakhstan and released from taxes starting from the day of incorporation”]. Available at: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1800000174 [in Kazakh]. (accessed 10.09.2018).
9. «Dintanu saraptamasyn zhurgizu kagidalaryn bekitu» KR Madeniet zhane sport ministrinin 2014 zhylgy 30 zheltoksandagy №162 Buirygy [The order of the Minister of Culture and Sports of Republic of Kazakhstan from December 30, 2014 of No.162 “To approve enclosed Rules of carrying out religious expertise”]. Available at: http://adilet.zan.kz/kaz/docs/V1400010184 [in Kazakh]. (accessed 10.09.2018).

Автор туралы мәлімет:
Қалыбекова Л.Ғ. – Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің «Дінтану» мамандығының 2 курс магистранты, Сәтпаев көшесі, 2, Астана, Қазақстан.
Kalybekova L.G. – Second year Master’s student,“Religious studies”, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Satpayev str. 2, Astana, Kazakhstan.

«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. Тарихи ғылымдар. Философия. Дінтану» сериясы журналында мақала жариялау ережесі

1. Журнал мақсаты. Мұқият тексеруден өткен, ғылыми құндылықтары бар тарих, археология, антропология, философия және дінтану салаларының барлық бағыттары бойынша материалдар жариялау.

2. Журналда мақала жариялаушы автор мақаланың қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын Ғылыми басылымдар бөліміне (редакцияға, мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы, Астана қаласы, Қ. Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 408 кабинет) және vest_hist@enu.kz электрондық поштасына Word форматындағы нұсқасын жіберу қажет. Мақала мәтінінің қағаз нұсқасы мен электронды нұсқалары бірдей болулары қажет.

3. Мақалалар қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде қабылданады. Сонымен қатар, автор(лар) ілеспе хат ұсынуы керек.

Автордың қолжазбаны редакцияға жіберуі мақаланың Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысында басуға келісімін, шетел тіліне аударылып қайта басылуына келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы автор туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына кепілдеме береді.

4. Мақаланың көлемі 18 беттен аспауға тиіс (10 беттен бастап).

Мақаланың құрылымы

5. ХҒТАР http://grnti.ru/ - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемеде жұмыс жасайтын болса, онда әр автор мен оның жұмыс мекемесі қасында бірдей белгі қойылу керек) – жолдың ортасында;

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде, курсивпен, жолдың ортасында;

Мақала атауы – жолдың ортасында;

Аннотация (100-200 сөз; мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет).

Түйін сөздер (6-8 сөз не сөз тіркесі). Түйін сөздер мақала мазмұнын көрсетіп, мейлінше мақала атауы мен аннотациядағы сөздерді қайталамай, мақала мазмұнындағы сөздерді қолдану қажет. Сонымен қатар, ақпараттық-іздестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін ғылым салаларының терминдерін қолдану қажет.

Негізгі мәтін мақаланың мақсаты, міндеттері, қарастырылып отырған сұрақтың тарихы, зерттеу әдістері, нәтижелер/талқылау, қорытынды бөлімдерін қамтуы қажет – жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1,25см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Таблица, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр таблица, сурет қасында оның аталуы болу қажет. Сурет айқын, сканерден өтпеген болуы керек.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқалары міндетті түрде алғаш қолданғанда түсіндірілуі берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдібиеттерге сілтемелер тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің номерленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіліде: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1] арқылы, екінші сілтеме [2] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Кітапқа жасалатын сілтемелерде қолданылған беттері де көрсетілуі керек

(мысалы, [1, 45 бет]). Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпейтін басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгілерін журнал http: // bulhistphaa.enu.kz сайтындағы мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

6. Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса).

Авторлар туралы мәлімет: автордың аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекен-жайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде толтырылады.

7. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның қайтарылуы оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

Редакцияға түскен мақала жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Барлық рецензиялар авторларға жіберіледі. Автор (рецензент мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда) өңдеп қайта, қолжазбаның түзетілген нұсқасын редакцияға қайта жіберуі қажет. Рецензент жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі.

Пікірі мақұлданған мақалаларды редколлегия алқасына талқылап, басуға келіседі.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына төлем жасау туралы ескертіледі. Төлем көлемі 2018 жылы 4500 тенге – Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ қызметкерлері үшін және 5500 тенге басқа ұйым қызметкерлеріне.

Реквизиттер:

1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: KCJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Forte»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847 (KZT)
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

Provision on articles submitted to the journal "Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Historical Sciences. Philosophy. Religion Series"

1. Purpose of the journal. Publication of carefully selected original scientific works in the direction of history, anthropology, archeology, philosophy, religious studies.

2. An author who wishes to publish an article in a journal must submit the article in hard copy (printed version) in one copy, signed by the author to the scientific publication office (at the address: 010008, Republic of Kazakhstan, Astana, Satpayev St., 2. L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Building, room 408) and by e-mail vest_hist@enu.kz in Word format. At the same time, the correspondence between Word-version and the hard copy must be strictly maintained. And you also need to provide the cover letter of the author(s).

3. Language of publications: Kazakh, Russian, English.

Submission of articles to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish articles in the journal and the re-publication of it in any foreign language. Submitting the text of the work for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about himself, the lack of plagiarism and other forms of improper borrowing in the article, the proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, illustrations.

4. The volume of the article should not exceed 18 pages (from 10 pages).

Structure of the article (page – A4 format, portrait orientation, page margins on all sides - 20 mm. Font: type - Times New Roman, font size - 14)

5. GRNTI http://grnti.ru/ - first line, left

Initials and Surname of the author (s) - center alignment, italics

Full name of the organization, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization) - center alignment, italics

Author's e-mail (s)- in brackets, italics

Article title - center alignment,bold

Abstract (100-200 words, the article title should not repeat in the content, it should not contain bibliographic references, it should reflect the summary of the article, preserving the structure of the article - introduction, problem statement, goals, history, research methods, results /discussion, conclusion).

Key words (6-8 words/word combination. Keywords should reflect the main content of the article, use terms from the article, as well as terms that define the subject area and include other important concepts that make it easier and more convenient to find the article using the information retrieval system).

The main text of the article should contain an introduction, problem statement, goals, history, research methods, methodology, results / discussion, conclusion - line spacing - 1, indent of the "red line" -1.25 cm, alignment in width.

Tables, figures should be placed after the mention. Each illustration should be followed by an inscription. Figures should be clear, clean, not scanned.

All abbreviations, with the exception of those known to be generally known, must be deciphered when first used in the text.

Information on the financial support of the article is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text references are indicated in square brackets. References should be numbered strictly in the order of the mention in the text. The first reference in the text to the literature should have the number [1], the second - [2], etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45

p.]). References to unpublished works are not allowed. Unreasonable references to unreviewed publications (examples of the description of the list of literature, descriptions of the list of literature in English, see below in the sample of article design).

6. At the end of the article, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the article is in Kazakh), in Kazakh and English (if the article is in Russian) and in Russian and Kazakh languages (if the article is English language).

Information about authors: surname, name, patronymic, scientific degree, position, place of work, full work address, telephone, e-mail - in Kazakh, Russian and English.

7. The article must be carefully verified. Articles that do not meet technical requirements will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the article has been accepted for publication.

Work with electronic proofreading. Articles received by the Department of Scientific Publications (editorial office) are sent to anonymous review. All reviews of the article are sent to the author. The authors must send the proof of the article within three days. Articles that receive a negative review for a second review are not accepted. Corrected versions of articles and the author's response to the reviewer are sent to the editorial office. Articles that have positive reviews are submitted to the editorial boards of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive conclusion for publication should make payment (for ENU employees - 4,500 tenge, for outside organizations - 5,500 tenge). Requisites are posted on the journal's website.

Requisites:

1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: KCJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Forte»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847 (KZT)
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева. Серия: Исторические науки. Философия. Религиоведение»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ и обзоров книг по направлениям: история, антропология, археология, философия, религиоведение.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Астана, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 408) и по e-mail vest_hist@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя, Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева, издания статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций, а также дает согласие на проверку уникальности текста статьи.

4. Объем статьи не должен превышать 18 страниц (от 6 страниц).

5. Схема построения статьи (страница – А4, книжная ориентация, поля со всех сторон – 20 мм. Шрифт: тип – Times New Roman, размер (кегль) - 14):

МРНТИ http://grnti.ru/ - первая строка, слева.

Инициалы и Фамилию автора(ов)- выравнивание по центру, курсив

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации). E-mail автора(ов) – в скобках, курсив.

Название статьи – выравнивание по центру полужирным шрифтом

Аннотация (100-200 слов; не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы).

Ключевые слова (6-8 слов/словосочетаний).
Ключевые слова должны отражать основное содержание статьи, использовать термины из текста статьи, а также термины, определяющие предметную область и включающие другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановка задачи, цели, история, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» -1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1], вторая - [2] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 стр.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерецензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. на сайте журнала http: bulhistphaa.enu.kz в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке), на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степен, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Все рецензии по статье отправляются автору. Статьи, получившие отрицательную рецензию к повторному рассмотрению не принимаются. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ им. Л.Н. Гумилева – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РКАО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: KCJBKZKX
ИИК: KZ978562203105747338 (KZT)
Кнп 861
Кбе 16
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073 (KZT)
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева МОН РК
АО «Forte»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847 (KZT)
«За публикацию в Вестник ЕНУ ФИО автора»

Редактор:	Е.Б. Сыдықов
Шығарушы редактор:	Ә. С. Жұматаева
Дизайн:	Ә. С. Жұматаева

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Тарихи ғылымдар. Философия. Дінтану сериясы.
-2018. - 4 (125). - Астана: ЕҰУ. 113-б.
Шартты б.т. -14 Таралымы - 25 дана

Мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Астана қ., Сатпаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті Тел.: (87172) 709-500 (ішкі 31432)
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің баспасында басылды